

“Namazla Yatıp Namazla Kalkmak” ve İmanla Bağlantısı

Prof. Dr.-Ing. Şenel ERGİN

Söz kalıbının olumsuz tınısını hatırlamakla işe başlayalım. Sözdeki namaz sözcüğünü/ kelimesini alıp yerine başka bir nesne adı koyalım; örneğin “kırmızı rugan pabuçla yatıp, kırmızı rugan pabuçla kalkmak” ya da “xy marka cep telefonuyla yatıp, xy marka cep telefonuyla kalkmak” gibi. İnatçı ve halden anlamaz evlada para sıkıntısı olan bir anababanın duruma uyumlu tavırla dönen yüzünü görmeye çalışalım.. Başlığın bu durumla ilgisi yoktur. Yani “namazla yatıp, namazla kalkmak” ifadesi bu yazıda bir inatlaşma eylemini anlatmıyor.

Namazın ne kadar önemli olduğunu X defa hatırlatarak, “dinin direği” olduğunu da söylemiyor. Yani namazın “dinin direği” olduğunu söyleyerek ibadeti, İslâm’ın / Din’in formel, bazı durumlarda da simgesel görünümüne indirgemiyor. Öz-biçim ya da anlam-form/simgesel bağlantısı akıl gereği elbette yadsınamaz.. Ama biçimden öze ya da form ve simgeden anlama ulaşmanın değil, tersinin geçerli olması gerektiğini de unutamayız. Doğru olan özden biçime ya da anlamdan forma – simgeye ulaşmak olacaktır. En azından benim için.. Aklım siyaset ve iletişim felsefesinin çirkin alanlarında gezinmez. İdeoloji platformunda fuzûli bilgi üretip, insanları kandırmanın peşinde değilim.

Başlıkta söylenenin anlamı sözün mecazında değil, doğrudan harici/sözcük anlamındadır. Yani yaşanan günün son eylemi namaz, başlayan günün ilk eylemi namaz olmalıdır, demek istiyorum. Çünkü gece ve gündüz sorunsuzca birbirini izlemiyor, ardarda birbirini izleyerek geleceğe doğru akıp gitmiyor. Materyalist Felsefe bunu söylese de Allah’ın kurduğu sistemin eyleme tarzı bu değildir. Allah’ın kurduğu Kainat/Evren Sistemi’nin hareket tarzı doğrusal değil, döngüselidir. Bu döngüsellik içinde gece ve gündüz birbiri içinde eriyerek, biri diğerinin içinde kaybolarak ortaya çıkıyor. Her sabah yeniden doğuyor, her gece, gelecek sabah doğmak üzere, ölüyoruz. Uyku’ya “küçük ölüm” dendiğini hepimiz biliyor olmalıyız da, kulağa şaka gibi geldiğinden gülümsüyor da olabiliriz. Bilinmeyen bütün şeylerin bizde aynı etkiyi yaratması gibi, hafife aldığımız bir konudur. Gerçeğin karşısında olduğumuzun farkına varmadan gülümseriz.

Evet.. uyku küçük ölümdür.

Akşam yattığımız yataktan sabah kalkamayabiliriz de.. Yani genelde, bizlere emanet olan ruh’u sahibine geri vermek anlamına gelen büyük ölümü yaşamadan, fakat Şehâdet Âlemi’ni bilinçle yaşamaktan alıkonduğumuz, Şehâdet Âlemi’nden – dünyadan geri çekildiğimiz küçük ölüm anında, Allah’a emanetini geri vermeye çağrılmamız da mümkündür. Burada belirleyici olan, sadece Allah’ın kişisel yaşamımıza koyduğu sınırdır.¹ Eceldir. Bunun dışında başka

¹ Âl-i İmrân Sûresi’nin 145. Âyeti böyle söylüyor: “Hiçbir kimse yok ki, ölümü Allah’ın iznine bağlı olmasın. (Ölüm), belli bir süreye göre yazılmıştır. ...”

hiçbir neden olamaz. Ölüm raporlarında yazılan “ölüm nedenleri” ise sadece ecel sınırını tanımlayan vesilelerdir. Hastalıktan, organların performans yetersizliğinden, kazalardan ölebiliriz. Bunlar Şehâdet Âlemi’nde yaşanan zahiri/görünen durumun adlandırılmasından öte bir anlam taşımazlar. Biz sadece ecelimiz geldiği için, sınıra ulaştığımız için ölürüz. Başka hiçbir nedenle ölmeyiz. Her türlü felaket durumunu yaşar yine de ölmeyiz. Deprem göçüğü altında günlerce canlı kalabilir ve kurtarılabiliriz. Paramparça olmuş bir arabadan burnumuz kanamadan çıkabiliriz. Yıllarca bitkisel yaşama geçer yine de ölmeyiz. Bunu anladığımızda “insanı ölümden eceli korur” sözünü de idrak etmeye başlarız.

Gece uyuduğumuzda ölüm durumunu yaşıyoruz.. ama ertesi sabah uyandıığımız için, ruhumuza hâlâ sahip olduğumuz için ölmüyoruz. Uyku durumunda emaneten taşıdığımız ruh bizde bırakılarak, dünyadan geri alınıyoruz. Olan bu.. Peki.. Allah bize ölümü, her gün yeni baştan ve bedenimiz üzerinden yaşatarak nasıl anlatıyor, biliyor muyuz..

Bedenimizde hangi organ sistemlerimiz uyku sırasında saatsel olarak, hangileri tamamen çalışmasını durduruyor.. Hangi organ sistemlerimiz çalışmasını sürdürmekle birlikte pilot konumuna geçiyor. Az enerji ve az performansla çalışıyor. Ertesi sabah uyanmak üzere bedeni koruyarak hazır tutuyor. O bizlerin övünç – kibir nedenimiz olan aklımız, bilincimiz nasıl devre dışı bırakılıyor. Bunları biliyor muyuz; fakat.. araştırarak öğrenebiliriz. Yeterli bilgi var; sadece okumak gerekiyor. Ve uyku durumunda üzerimizdeki sorumluluk tamamen kalkıyor².. çünkü Şehâdet Âlemi’nde değiliz. Peki neredeyiz. Bir çeşit Araf’ta, Berzah Âlemi’nin kapı önünde, demek istiyorum.

Konu ile ilgili yaşadığım ve yaşadığım sırada anlamını doğru kavrayamadığım iki olaydan söz etmek isterim. İlki göz doktorumun yıllar önce bana söyledikleri; hepimizin bildiği – yaşadığı bir hâl durumu olmalı, sabah kalktığımızda, gözlerimizi ilk açtığımız anda bazen baktığımızı hemen göremez ya da gördüğümüzü anında idrak edemeyiz. Gözlerimizi kırıştırmamız gerekir bazen de elimizle yardım ederiz. Bunun dile gelen ilk mazereti de “daha uyanmamış olmak”tır. Doktorun, uyku sırasında gözün görme işlevini bıraktığını, her sabah uyanma anında azânın/organın bu işlevine yeniden başladığını anlatışını dinlerken biraz şaşırıldığımı anımsıyorum. İnsanın altmış yaşını geçtiğinde, bedeninde önceleri farkına varmadığı bir işlerliği ilk fark ettiğinde yolunu şaşırmış bir organ etkinliği ile karşı karşıya kaldığına vehmettiği için dile getirdiği şeyler bununla sınırlı da kalmaz. Bir şeylerin farkına varılması akılla bağlantılı işlerdir. Gören de, duyan da, hisseden de akıldır. Elbette bunu bilmek için de akla gereksinim var..

İkinci olay ise benimle ilgili değil; Çeşme’deki evimin bahçesini uzun yıllar emanet etmiş olduğum Hikmet bahçıvanla ilgili; kendisi Çeşme’nin çiftçilerinden güvenilir orta yaşlarında sevimli bir adam. Her bahar gelir ve evimin bahçesini sebze bahçesine çevirir. İsteddiği ücreti ona veriyor ve gün boyu da iyi beslemeye gayret ediyorum. Adam kendi bahçesindeymiş gibi çalışıyor; kendi evindeymiş gibi de beslenmeli. Bir hafta sonu çalıştı, bana bir şey

² Konuya değinen bir Hadis var:

“Uyanıncaya kadar uyuyandan, gençlik/bülûğ çağına gelinceye kadar çocuktan ve aklı başına gelinceye kadar akıl melekesini yitiren ma’ tuh (bunak) kimseden dinî sorumluluk kaldırılmıştır.” (Tirmizî, “Hudud”, 1; Ahmed, I, 118)

Karagöz İ. Ve Altuntaş H., Oruç İlmihali, DİB yayınları, 3. Baskı, ISBN 978-975-19-4332-3, Ankara, 2013, s.64

ısmarlayarak evine gitti. Ertesi hafta Cuma akşamüzeri Çeşme'ye döndük; Hikmet bahçivani arıyorum – istediğini aldım, uygunsu bu hafta sonu gelebilir.. telefonunu karısı açtı ve bana Hikmet bahçivanın perşembe gecesi öldüğünü söyledi.. işittiğimi anlayamadım..

Geçen hafta sonu altmış yaşanın üzerinde görünürde sağlıklı bir insan bırakmışım.. bu hafta sonu o insanı bulamıyorum.. peki sebep nedir.. görünürde sağlıklı bir insan birden bire böyle nasıl ölebilir ki.. vesilelerin adını ölüm raporunu yazan hekim söyleyebilir. Olan şuydu; Allah emanet verdiği ruhunu gece kulundan geri almayı uygun görmüştü. Bu konuların cahili olan ben, bütün bir hafta sonunu sersemlemiş bir beyinle geçirmişim.³

Şimdi.. gece yatıp sabah kalkamamakla ilgilenelim. Ecel geldi.. kimse görmedi.. engelleyemedi.. canın sahibi canını borçlu, canı vermemek elinde değil.. ve sabah kalkamadı. Bundan söz ediyoruz.

Ve uykuda bilinç durumu olmadığından büyük ölümün gelmesi durumunda ne yaşamakta olduğumuzun da muhtemelen farkında olamayacağız. Yani Allah'ın yanına giderken sıradan her Müslüman'ın yaptığı gibi Kelime-i Şehâdet getirme şansımız muhtemelen olmayacak.

Eğer iman sahibi isek, Allah'a imanla bağlıysak (yani gerek koşul bu – iman sahibi olmak), namazla yatar namazla kalkarız. Yani yatarken O'na gelmeye fiilen hazır olduğumuzu söylemek, sabah kalktığımızda da uyanabildiğimiz için şükretmek ve hayırlı bereketli bir gün dilemek için Allah'a yüzümüzü dönmek, O'nunla konuşmak isteriz. Bunun tek yolu ise namazla Divanı'na / Huzuruna varmaktır. Dua ile Kur'an'dan O'nun sözleriyle iletişim kurmak isteriz. “Ne yaptığını ve ne yapabileceğini görüyor ve kabul ediyorum”, “Senden mümkün olanın en iyisini istiyorum ve bunun için gayret ediyorum, bana yardım et” deriz.

Çünkü gün birbirinden farklı ama birbiri içinde eriyen – kaybolan, asla birbirini izlemeyen, doğrusal seyretmeyen iki birimden oluşur; örneğin gündüz belli bir saatte başlar ve belli bir saatte öteki birimin – gecenin içine doğru sonlanır. Bu sırada kişisel yaşamımız da uykuya – küçük ölüme doğru yol almaktadır. Varlığımız niteliksel olarak farklılaşır ve biz bunun bilincinde olmayız. Uykuda olduğumuz sırada döngüsel sistemde farklılık oluşabilir (neticede bunun işletimi - denetimi biz kulların elinde değil), gecenin içinden sabah doğmayabilir ya da döngüsel sistem işler ama.. biz görmeyebiliriz (ruhu sahibine geri vermemek de elimizde değil). Bu durumda, akıl sahibi varlıklar olarak, kul olmanın ne menem bir keyfiyet olduğunu kavramamak ve Rabb olan – sahip olan Büyük Özne ile bağlantı kurmaya çalışmamak.. taşıdığımız akla pek yakışmayacaktır.

Ha.. elbette tek dünyalı varlıklar olarak, bütün bu söylenenleri akıl dışı bulup, gülümsememiz de mümkündür. Hal böyle ise, varlık âleminin de, yaşamın da, insanın da tam kavranmadığını söylemek isterim. Günün varsayalım, sadece % 60'ını yaşamak geri kalan % 40'ında ne olduğu ile ilgilenmemek, bilincin günde 6-8 saat bizi bıraktığını bilmek ama üzerinde hiç düşünmemek bizlerin aklına ne kadar yakışabilir ki..

³ Elbette hâlâ cahiliyim de.. hiç olmazsa bunu şimdi biliyorum. ŞE.

Özetle her günün sabahı yeniden doğuyor, gecenin içine doğru yaşıyor ve ölüyoruz (ya da her gün silbaştan ölümün kısa sürümlü provasına giriyoruz; muhtemelen ibret amaçlı). Uykuda geçen saatler, gün içinde Berzah Âlemi'ne en yakın durduğumuz andır. Ne olacağını da yalnız Allah bilir. Bunu görebilsek, canlılığı - yaşamı - insanı çok daha iyi anlayabiliriz. Ne ve kim olduğumuzu da.

Bu kavrandığı anda Allah'a teslimiyet olgusu da gerçekleşmiş olur. Allah'a teslimiyet duygusu, mental ve maddesel varlığın kavradığı ve yaşanan olgusal bir gerçekliğe dönüştüğü anda İslâmiyetle tanışır insan; önce değil. Öncesi öğrenilmiş ama içselleştirilememiş bilgi durumudur; ve çok kullanışlı bir şey de değildir.

İşte bu kerte teslimiyetin (idrak ve kabul etmenin ve dille beyanın) – Allah'a teslimiyetin adı İMAN'dır ve namaz da kişisel günlük iletişimi kurmanın en sağlam, en emin yoludur. Başka bir şey değil. Namazın bundan başka bir değeri ya da bu söyleneni aşan başka bir değeri yoktur. Namaz duyumsadığımız teslimiyeti şekli olarak ifade eden bir araçtır. Sahibimize yüz ancak namazla döner.. Yaradan'ın Divanı'na ancak O'nun diliyle, O'nu anarak, kul olduğumuzu O'na istediği dil'le anlatarak, Rızasını alan işler yaparak varabiliriz. **Bizlere verilen tek iletişim yolu budur ve bu iletişimin orijinal Dil'i de Arapçadır..** Teslimiyet doğru anlaşılammışsa (ki, izleyecek örnek anlatılar bunu daha anlaşılır kılacak), namaz değerini yitirmeye başlar. Çünkü her fırsatta dile getiriliyor; Allah'ın bizlere ve yaptıklarımıza ihtiyacı yok; aramızda asimetrik bir ilişki var. Kullar olarak bizler Allah'a koşulsuz teslimiyetle bağlıyız (yani böyle bağlı olmamız bekleniyor), Allah ise Yaradan ve Rabb olarak kendisine yönelen teslimiyete isterse lütfuyla karşılık veriyor. İhsan mecburiyeti yok (Fazl'ından ihsan eder).

Din Allah'ın kurduğu varlık sistemidir, bu sistemin nizamıdır, yarattığı âlemler için koyduğu emir ve yasaklardır - kanundur. Bu dinin tek bir adı vardır o da İslâm'dır. Ezelden ebede kadar İSLÂM. Böyle bir varlık sistemi içinde yaratılmışlardan bir yaratılmış olarak, sistem ve onu yaratanla kurulabilecek tek bağlantı teslimiyet üzerinden olabilir. Allah'a teslimiyet. Bu teslimiyetin O'na ifade edilmesi, O'na ulaşabilmekle, O'na ulaşmaya gayret etmekle başlar.

İşte bu İMAN'dır. Ve namaz ve dua da Allah'a ulaşan yolun başında durur. Araçlar içinde en önemli iki araçtır.

Bu bakış açısıyla Kur'an'ı okumaya başladığımızda Âyetler'in de bunları anlattıklarını görebilirsiniz.

Bunların söylendiği kadar kolay yaşanmadığını elbette biliyorum. Annemin Allah'a yürümesinden bu yana, bu yazıyı yaşayarak yazabilecek kıvama ulaşmak tam iki yılını aldı. Namazı öncelikle "İslâm'ın şartı" olduğu için kılmıyorum. Allah'la kurmaya çalıştığım iletişim benim olmazsa olmazımdır, varlığımın kırmızıçizgisidir ve **namaz da bu iletişimin biricik aracı olması nedeniyle vazgeçilemezdir.** Allah varlığımın tek ve en önemli muhatabı.. O'na ulaşmak zorundayım.. Onunla konuşmak, ne yapmak istediğimi ve O'ndan

ne dilediğimi O'na ulaştırmak zorundayım. Tek ve biricik muhatabımla bağlantıyı nasıl koparabilirim ki, bunu sağlayamazsam nasıl yaşayabilirim ki, bu yaşamın anlamı kalır mı.. Anlamsız bir yaşamla bu dđnyada kalınabilir mi..

Söyleyeceklerim henüz bitmedi.. Bu yazı da bitmedi.. Devamı gelecek.